

Саворська Олена Валеріївна
здобувачка вищої освіти факультету
агротехнологій та природокористування
Сумський національний аграрний університет
Науковий керівник: Харченко Інна Іванівна
ORCID ID: 0000-0001-8190-4607
доктор педагогічних наук, професор кафедри
державно-правових дисциплін та українознавства
Сумський національний аграрний університет
Україна

АКАДЕМІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ТА МОВНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Трансформація вищої аграрної освіти в Україні на сучасному етапі вимагає від випускника не лише глибоких прикладних знань у галузі біології, хімії чи механізації, а й високого рівня комунікативної культури. Для студентів таких спеціальностей, як: «Агрономія», «Екологія», «Захист і карантин рослин», «Лісове господарство», «Садово-паркове господарство» та «Біотехнології та біоінженерія», мова виступає не просто засобом спілкування, а основним інструментом фіксації, систематизації та передачі результатів наукового пошуку. Дисципліна «Українська мова та академічне письмо» у цьому контексті покликана навчити майбутнього фахівця трансформувати результати польових спостережень чи лабораторних досліджень у якісний та стилістично витриманий інтелектуальний продукт.

Питання формування мовної компетентності студентів природничого профілю перебуває у центрі уваги багатьох сучасних дослідників. Фундаментальні засади культури наукової мови закладені у працях О. Семеног, яка наголошує на важливості засвоєння норм літературної мови як бази для наукової особистості. У контексті фахової підготовки аграріїв вагомими є

розробки Л. Васенко та В. Дубічинського, які аналізують особливості функціонування української мови у професійному середовищі. Питання академічної доброчесності та етики наукового тексту ґрунтовно досліджені у працях В. Бахрушина. Дослідження Г. Онуфрієнко спрямовані на вивчення жанрової своєрідності наукових текстів, що є критично важливим для структурування описів природних об'єктів. Попри значну кількість праць, аспект поєднання філологічної підготовки із вузькоспеціалізованими потребами захисників рослин, лісівників та біотехнологів потребує подальшого детального вивчення.

Кожна із зазначених галузей має свою унікальну терміносистему, що потребує особливої уваги до мовного оформлення. В агрономії та захисті рослин критично важливою є точність у використанні назв фаз вегетації та морфологічних ознак шкідників. Часто у студентських роботах спостерігається інерційне вживання суржикових конструкцій чи застарілих назв препаратів замість нормативних термінів. Наприклад, вживання слова «ядохімікати» замість наукового «пестициди» свідчить про недостатній рівень мовної підготовки, що може призвести до помилок у фаховій документації.

Специфіка навчання на спеціальностях «Садово-паркове господарство» та «Лісове господарство» вимагає від студента вміння працювати з дворівневою номенклатурою. Академічне письмо тут інтегрується з основами природничої естетики. Майбутній фахівець має не лише знати латинські назви порід, а й грамотно вписувати їх в український контекст, дотримуючись правил правопису при транслітерації. Опис дендрологічного об'єкта вимагає від автора точності описів та здатності аргументувати доцільність використання тих чи інших рослинних угруповань.

Екологія та біотехнологія є галузями, що найбільш динамічно інтегруються у світовий науковий простір, що спричиняє значний потік англомовних запозичень. Завданням викладача української мови є формування у студентів навичок гармонійного впровадження інноваційних термінів, таких як «біодеградація», «ревіталізація» чи «геномне редагування», у структуру тексту

без його засмічення. Важливо навчити студента розрізняти доцільні запозичення від надлишкових.

Окремим викликом є архітектоніка наукового тексту. Академічне письмо вчить студента дотримуватися суворої логіки: від постановки проблеми до формування висновків. Науковий стиль у галузях природокористування має бути позбавлений емоційності та художніх тропів. Об'єктивність дослідження підкреслюється використанням безособових форм дієслів та чіткими кількісними показниками врожайності чи біометричних параметрів насаджень.

Для глибшого розуміння специфіки опанування академічного письма студентами агротехнологічних напрямів нами було проведено анонімне анкетування та аналіз понад 50 письмових робіт здобувачів освіти Сумського національного аграрного університету.

Результати опитування щодо ставлення до мовних норм виявили наступне: 65% опитаних студентів визнають, що відчують труднощі з підбором українських еквівалентів до вузькоспеціалізованих термінів, які раніше вивчали за застарілою чи іншомовною літературою. Найбільшу складність викликає термінологія у сферах «Захисту рослин» та «Біотехнологій», де швидкість появи нових понять випереджає їхню фіксацію у вітчизняних словниках.

Аналіз типових помилок у наукових текстах майбутніх аграріїв дозволив класифікувати їх за трьома групами:

Лексичні інтерференції: вживання кальок з російської мови (наприклад, «приймати міри» замість «вживати заходів», «ядохімікати» замість «пестициди», «подоконнік» у проєктах ландшафтного дизайну замість «підвіконня»).

Термінологічна неточність: змішування понять (наприклад, некоректне використання назв хвороб рослин або фаз росту злакових культур у звітах агрономів).

Стилістична невідповідність: використання художніх епітетів при описі екологічного стану довкілля («красивий ліс», «погана вода»), що суперечить вимогам об'єктивності наукового стилю.

Особливий інтерес викликали відповіді щодо використання інструментів штучного інтелекту (ШІ) та автоматичного перекладу. Близько 70% здобувачів використовують ШІ для редагування текстів, проте лише 15% з них проводять подальшу перевірку термінологічної коректності отриманого результату. Це підтверджує нашу тезу про те, що цифровізація вимагає від студента ще вищого рівня мовної стійкості та критичного мислення.

Особливе місце посідає виховання академічної доброчесності. В епоху цифровізації та поширення штучного інтелекту спокуса швидкого написання тексту є великою. Однак для біотехнолога чи еколога маніпуляція даними або неправильне цитування може мати реальні катастрофічні наслідки. У межах курсу ми наголошуємо на важливості правильного оформлення посилань, що є виявом поваги до інтелектуальної праці попередників.

Мовна стійкість майбутнього аграрія є також питанням національної безпеки. Утвердження української мови як мови науки в аграрному секторі є стратегічним завданням. Коли здобувач освіти впевнено оперує фаховою термінологією, він демонструє свою належність до сучасної української інтелектуальної еліти.

Інтегрований підхід до викладання мовних дисциплін у закладах вищої освіти аграрного профілю дозволяє сформувати фахівця нового покоління. Культура академічного письма є невід'ємною частиною фахової ДНК випускника, забезпечуючи його конкурентоспроможність у глобальному контексті. Високий рівень мовної компетентності стає тим м'яким навиком (soft skill), який у поєднанні з професійними знаннями робить випускника затребуваним на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кринець О. М. Фахова українська мова. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
2. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2016. 392 с.

3. Семеног О. М. Культура наукової української мови. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 216 с.

4. Степанець, Н. О. (2025). Лінгвоосвітня культура як чинник академічної ідентичності студента немовного фаху. *Академічні візії*, (45). <https://doi.org/10.5281/zenodo.18523525>